

Інтэлектуальна-пазнавальная забава

для бацькоў і дзяцей 5-6 гадоў

Тэма. «Мае год сыноў - дванадцаць»

Мэта: фарміраваць пазнавальныя і моўныя адносіны да мастацкіх твораў на беларускай мове, садзейнічаць наладжванню маўленчых зносін паміж дзецьмі і дарослымі пры правядзенні даследчай дзейнасці па змесце твораў мастацкай літаратуры, тлумачэнні слоў (назвы месяцаў); выхоўваць каштоўнасныя адносіны да гучання роднай мовы.

Матэрыял і абсталяванне: тэксты з загадкамі пра поры года; музычнае суправаджэнне: «Другі канцэрт для цымбал і аркестру народных інструментаў», Дз.Смольскі; «Полацкі сшытак» № 10; «Кросны» – народны танец з рэпертуару танцавальнага ансамбля «Харошкі»; малюнкi А4 з выявамі жывой і нежывой прыроды кожнага месяца – 12 шт. (+ некалькі малюнкаў, каб хапіла кожнаму з дзяцей для гульні); тэксты прыказак (16 частак 8 прыказак); пеўнік (цацка); шылды (па 2 шт. сіняга, зялёнага, чырвонага, жоўтага колеру).

Папярэдня праца: завучванне мастацкіх твораў дзецьмі; праца з бацькамі для ўдзелу ў мерапрыемстве;

Ход гульні.

Чатыры групы бацькоў разам з дзецьмі займаюць месцы каля шылд блакітнага, зялёнага, чырвонага, і жоўтага колераў.

Расказванне казкі-загадкі «Пра дзеда Года Гадавіковіча»

Мэта: стварэнне спрыяльнай атмасферы для сумеснай пазнавальнай дзейнасці дарослых і дзяцей у групах.

На фоне музыкі (Дз.Смольскі «Другі канцэрт для цымбал і аркестру народных інструментаў») вядучы расказвае казку-загадку.

«Жыў-быў дзед па прозвішчу Год Гадавіковіч Гадавы. У яго было чатыры дарослых сыны. Адзін сын насіў толькі блакітна-сіняе адзенне, другі сын любіў апранацца ў адзенне зялёнага колеру, у трэцяга сына ў гардэробе было адзенне чырвоных адценняў. А чацверты сын насіў усё жоўтае. У кожнага з сыноў было па трое сваіх дзяцей – дзедавых унукаў. Унукі былі паслухмянымі, таму і працаваць, і гуляць выходзілі не ўсе разам, а па чарзе. Як звалі дзедавых сыноў і дзедавых унукаў?» *(Выслухоўваюцца адказы кожнай з груп).*

Прадстаўленне груп пры дапамозе загадак.

Групы – поры года – прадстаўляюцца адзін аднаму пры дапамозе загадак.

Кажуць мерзлякі дарма,

Што зласнейшай больш няма.

Расмяшылася сама

Ружашчокая ... (зіма)

Прыроду будзіць хто? Яна!

У небе выраю струна,

У садзе яблыня красна.

Дзяўчынкаю ідзе ... (вясна)

Дзе яшчэ пабачыш гэта?
У траве раздолле кветак,
Траўка кожная сагрэта.
На дварэ святкуе ... (лета)
Хто штогод атаву косіць
Ды грыбы кашамі носіць –
Есці бедны нат не просіць?
Гаспадарыць цётка ... (восень)
(У.Паўлаў)

Вядучы: Месяцы маюць цудоўныя назвы. Давайце разам іх успомнім. А дапаможа нам у гэтым пеўнік.

Мае год сыноў – дванадцаць.

Як асілкі ўсе яны.

Па чарзе ідуць на працу –

Не лянуюцца сыны (Э. Пучынскі).

Гульня «Пеўнік ведае...»

Мэта: развіваць мысленне, умець тлумачыць, чаму месяцы так называюцца (снежань, ліпень, кастрычнік і інш); актывізаваць слоўнік дзяцей назвамі месяцаў на беларускай мове; выхоўваць цікавасць да назваў месяцаў.

Удзельнікі (дарослыя і дзеці) робяць круг, і са словамі перадаюць пеўніка (цацка) адзін аднаму, хорам прагаворваюць:

Пеўнік- павун

Спявае, спявае...

Чаму так месяц завецца,

Хто зараз адкажа?

Вядучы пытаецца: «Пра студзень?» (Усе хорам сцвярдзальна адказваюць: «Пра студзень!»)

На кім спынілася заклічка (гэта павінен быць дарослы), той і адказвае, чаму студзень назвалі студзенем?. (Гульня праводзіцца 5-7 разоў з назвамі розных месяцаў).

Вядучы звяртае ўвагу на выставу з малюнкамі.

Заданне «Знайдзі малюнак па змесце верша»

Мэта: фарміраваць уменне ўважліва слухаць верш, знаходзіць па яго змесце патрэбны малюнак.

Дзеці па чарзе чытаюць вершы. Пасля чытання кожнага верша ўдзельнікі знаходзяць малюнак, які адпавядае зместу верша, абавязкова называюць месяц. Якая група першая дала правільны адказ, атрымлівае фішку.

Вершы пра месяцы года (Вершы чытаюцца пад музыку Дз. Смольскага).

Студзень.

Я – сярэдзіна зімы.

Люты.

Мой вецер калючы,

Пасябруем з вамі мы.
Маразы мае і сцюжы
Будуць вас студзіць не дужа.
Я ахвотна на калядкі
Вам спяку бліны, аладкі.
(Н.Галіноўская)

Сакавік.

Ціхі, нетаропкі
Першы крок вясны.
Пад страхою кропкі
Капяжоў відны.
Вочкамі пыпышак
Глянула лаза.
Лось на сонца выйшаў,
Выйшлі дзік, каза.
(П. Прануза)

Май.

Збажына расце густая –
Увачавідкі падрастае.
А сады на заглядзенне:
Дрэваў пышнае цвіценне.
Замірае нават вецер
Перад яблынямі ў цвеце!
Лес пяе – пачуйце самі –
Розных птушак галасамі.
(В. Жуковіч)

Ліпень.

Звіняць пад ліпай пчолы,
І пахне свежы мёд.
У жыце – ветру шолах,
На полі – працы пот.
У лузе сыплюць косы
Сталёвы перазвон.
Сіней за сіль нябёсаў
Цвіце на полі лён...
(М. Машара)

Верасень.

Месяц з ветлівай усмешкай

Мароз мой шчыпучы,
Мае завірухі,
Крутухі-вяртухі.
Я самы кароткі з братоў-
Аднагодкаў.
(Н. Галіноўская)

Красавік.

Сонца ў небе разгараецца –
Адтайвае зямля.
Птахі-бежанцы збіраюцца,
І вяртаюцца здалля.
(В. Жуковіч)

Чэрвень.

Вы не бачылі, сябры, -
Зоркі выпалі ў бары!
Дзе ні глянеш
На паляне –
Усё гарыць чырвоным
Ззяннем.
У бары, у бары
Выспелі суніцы!
(В. Зуёнак)

Жнівень

“Жыццейку стаяць даволі”, -
Гаварыла ніва, поле
Шапатлівым голасам,
Кланялася коласам.
(Г. Тумаш)

Кастрычнік.

Месяц восені жоўта-чырвоны,

На спатканне выйшаў мне.
Ярка, хораша прыбраў
Усюды дрэвы і кусты.
І зямлю памалаяваў
У колер жоўта-залаты.
(С. Новік-Пяюн)

Лістапад.
У садах, у полі чыста.
Дождж ліецца, як праз сіта.
Хмары ў небе шчыльнай сеткай,
Прапускаюць сонца рэдка.
Лісцік скручаны, счарнелы
Вяля коціцца, нясмела.
(Н. Галіноўская)

Сыплюць лісце бярозы і клёны,
Павуцінкі пльвучь над палямі,
Вырай птушак тужліва кружляе...
(Л. Забалоцкая)

Снежань.
Месяц, збочыўшы са сцежкі,
Пагуляць рашыў у снежкі.
Азірнуўся, а наўкол –
Ні сняжынкі,
Чорны дол.
Крыкнуў ён:
- Усім на ўцеху
Прынясі, завея, снегу!..
Гэй, вітайце ўсе зіму!
(М. Чарняўскі)

Пасля выканання задання дзеці разбіраюць малюнкi (па аднаму малюнку).

Гульнявое заданне для дзяцей “Гэта мая пара года”.

Мэта: замацаваць назвы пор года і тыя з’явы, якія адбываюцца ў кожнай пары года.

Пад музыку “Красны” дзеці рухаюцца па зале. На сканчэнне музыкі дзецям трэба па змесце свайго малюнка заняць месца каля патрэбнай пары года – шыльды сіняга, зялёнага, чырвонага або жоўтага колера. Дзецям кожнай пары года даецца час для абмеркавання, каб хорам паўтарыць: “Сакавік, красавік, май – гэта мая пара года – Вясна!” Пры неабходнасці дарослыя дапамагаюць дзецям назваць месяцы. У наступныя разы дзеці мяняюцца малюнкамі. (3 - 4 разы)

Заданне для бацькоў “Складзі прыказку”

Мэта: развіваць мысленне, пазнавальныя здольнасці дарослых пры складанні прыказак; развіваць уменне дзейнічаць разам, прымаць калектыўнае рашэнне. Кожная група атрымлівае па дзве часткі прыказак. Астатнія часткі прыказак перамешаны. Трэба знайсці патрэбныя часткі, каб атрымалася цэлая прыказка. Выяўляецца група-пераможца, якая выканала заданне першай. Пераможцы атрымліваюць фішкі.

1. Дзе вада, ... там і вярба.
2. Жаўранак на праталіну, шпак – на прагаліну, жораў – з цяплом, ... ластаўка з лістом.
3. Вясною работы .... ад нядзелі да суботы
4. Не прасі лета доўгага, ... а малі цёплага
5. Што летам ножкай коп, ... то зімой ручкай хоп.
6. Пад восень ... і верабей багаты

7. У снежні падумаеш пра май - ... будзе бульба і каравай

8. У лістападзе ... гола ў садзе

Заданне для дзяцей “Складзі круглы год – месяцаў карагод”

Мэта: замацаваць паслядоўнасць змены пор года і месяцаў у гаду; развіваць уменне сумеснай дзейнасці.

Дзеці паслядоўна выкладаюць малюнкi па крузе, бацькі сочаць і дапамагаюць.

У канцы мерапрыемства падлічваюцца фішкі, якія атрымалі групы.

Апладысментамі віншуюцца пераможцы.

Вядучы дзякуе ўсіх удзельнікаў інтэлектуальна-пазнавальнай забавы «Мае год сыноў - дванадцаць». Азначае, што мастацкае слова дапамагае лёгка, праз гульнявыя дзеянні спасцігаць родную мову, дапамагае развіваць пазнавальныя здольнасці. У гэтым дзецям вельмі дапамагалі іх бацькі.

“Родная мова”, П. Панчанка (музычны фон: “Полацкі сшытак” № 10)

Студзень – з казкамі снежных аблокаў,

Люты – шчодры на сіні мароз,

Сакавік – з сакатаннем і сокам

Непаўторных вясновых бяроз,

Красавік – час маланак і ліўняў,

Травень – з першым каханнем, сяўбой,

Чэрвень – з ягаднай зарой,

Ліпень – з мёдам,

З пшаніцаю – жнівень,

Спелы яблычны верасень,

Светлы кастрычнік

У празрыстасці чыстай, крынічнай,

Лістапад – залаты лістапад,

Снежаны – першы густы снегапад...

Ці плачу я, ці пяю,

Ці размаўляю з матуляю –

Песню сваю, мову сваю

Я да грудзей прытульваю.

Спіс выкарыстаных крыніц.

1. Маладзічок: Дапам. для педагогаў дашк. устаноў / аўтар-складальнік Т.І. Фаменка. - Мн.: Беларусь, 1999. – 150 с.

2. Учебная праграма дошкольнага образования. - Минск : Нац. Ин-т образования, 2020. – 480 с.